
La labor educativa dins de la família

ANTÒNIA PALLACH

EL DIMARTS ONZE DE GENER DE 1977, a tocar les primeres hores de la matinada, moria Josep Pallach. Catalunya perdia un polític de primera magnitud, un líder en la lluita per al reconeixement dels seus drets i de la seva llengua, i un líder i un pioner en la lluita per una societat justa i més democràtica; això que en diem avui, ja sense cap por, una socialdemocràcia. Els seus amics i el seu partit polític, el PSC-R, perdien un guia i una referència; la seva família de l'Empordà un ésser sempre present malgrat la seva llarga absència. La seva dona, Teresa Juvé, perdia el company únic per a tota la vida. Però nosaltres, tots els joves de la família, perdíem el nostre mentor, aquell que, amb cura, havia anat guiant els nostres primers passos per la vida. I jo, a més a més, perdia l'afecte insubstituïble de la mirada d'un pare.

A Josep Pallach li agradava ensenyar i li agradava educar; i li agradava ensenyar i educar els nens. Era l'altra vessant del líder, la que completava la seva figura política: l'educació com a

factor essencial en l'equilibri del desenvolupament de la persona. I pensava que la primera tasca educativa incumbeix a la família. Però coneixent que no sempre resulta evident que la família, sobretot els pares, pugui fer-se càrrec d'aquesta labor educativa pels motius que siguin, defensava el principi que la societat té el deure, mitjançant guarderies, parvularis i col·legis adequats, de pal·liar aquestes mancances, bo i sabent que cap establiment, per molt sofisticat que sigui, pot reemplaçar en els primers anys l'afecte dels pares.

En allò que es refereix a la nostra educació, la dels joves de la família que érem els seus nebots, el seu jove cunyat i jo mateixa, la seva filla, l'essencial, per ell, era portar-nos a aconseguir la nostra pròpia autonomia, construint-nos nosaltres mateixos mitjançant la seva ajuda i la del nostre entorn, però forjant-nos la nostra pròpia personalitat, en funció d'una capacitat per a situar-nos clarament en el temps i en l'espai, tant social com geogràfic.

Amb la filla i la neboda, a Cotlliure.

Les llengües

Per exemple, tenia molt clar que, en educar-me fora de Catalunya, ja que vivíem a França, on els meus pares, refugiats, treballaven, primer de tot havia d'ensenyar-me el català. De fet, va ser la primera llengua que vaig aprendre, allò que els lingüistes diuen «la llengua materna». Després, i perquè la meua estructuració del món exterior no patís els problemes lligats al bilingüisme ambiental, va exigir que les llengües que vaig anar aprenent, castellà i francès, fossin usades en casos ben determinats –la família materna i l'escola, respectivament– i, sobretot, que evitéssim la barreja d'idiomes, cas molt freqüent de facilitat mental en els bi o trilingües. Al mateix temps que m'ensenyava a parlar català, m'anava explicant les realitats del país que havia hagut de deixar: tan lluny com arriba el meu record em sonen

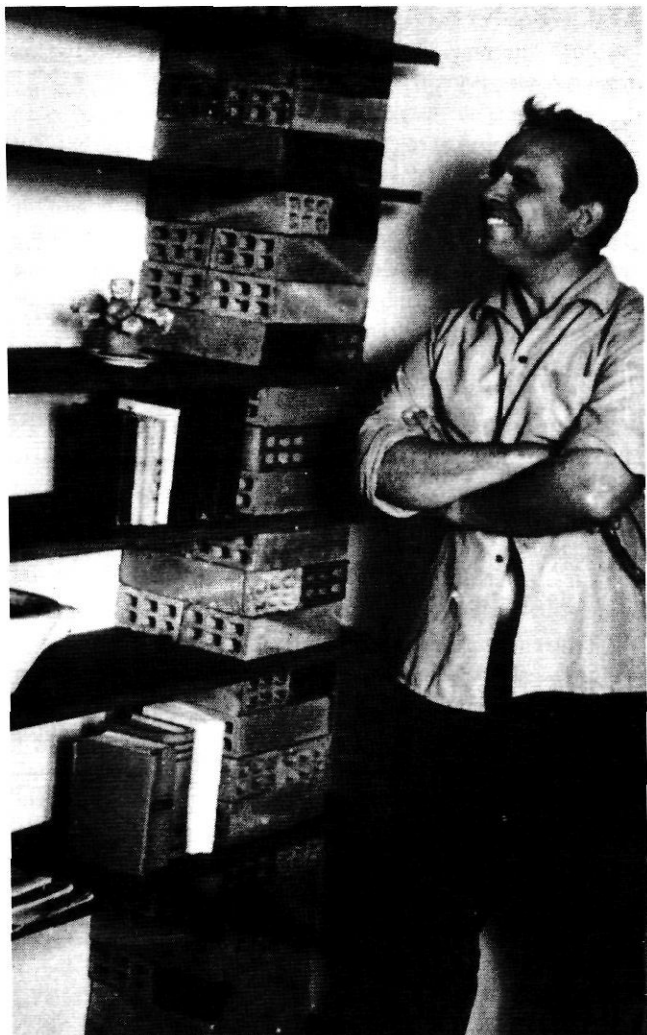

Retrat al carbó de Pallach, jove.

paraules com «partit», o «política», mots misteriosos en els quals jo embolicava tot plegat l'activitat del meu pare darrere la seva màquina d'escriure, i les nombroses visites d'aquells resistents al règim, que es diferenciaven de la família per allò que, com el meu pare, «feien política».

La història

Però tampoc s'ha de pensar que la política fos l'única cosa que interessava al meu pare. Qualsevol passeig que fèiem per París, on vivíem, era motiu perquè ens expliqués, a la manera d'un conte, les ruïnes de Lutècia, amb l'ocupació romana que va portar la imposició del Dret i de la llengua; o bé, el nom d'una estació del metro, com «Bastille», li permetia explicar-nos la Revolució francesa com si la visquéssim; però ell ho aprofitava per insistir en els seus ideals de llibertat, igualtat i fraternitat, no sempre assolits, però sí anhelats. Qualsevol desplaçament per França li permetia de relligar-ho a la història, perquè la història era consubstancial de la seva filosofia de l'home. La història la fan els homes, i la humanitat era el que més li interessava. L'home, amb la seva capacitat per pensar, per raonar, per crear i per riure. La seva admiració per l'art no anava a l'art gratuït, a la teoria de «l'art per l'art», ans al contrari, el portava a repetir-nos i a insistir sobre la capacitat de l'home per sobrepujar, sobre la necessitat de creure en un ideal; però també, que els ideals poden portar a l'excés i a la intolerància.

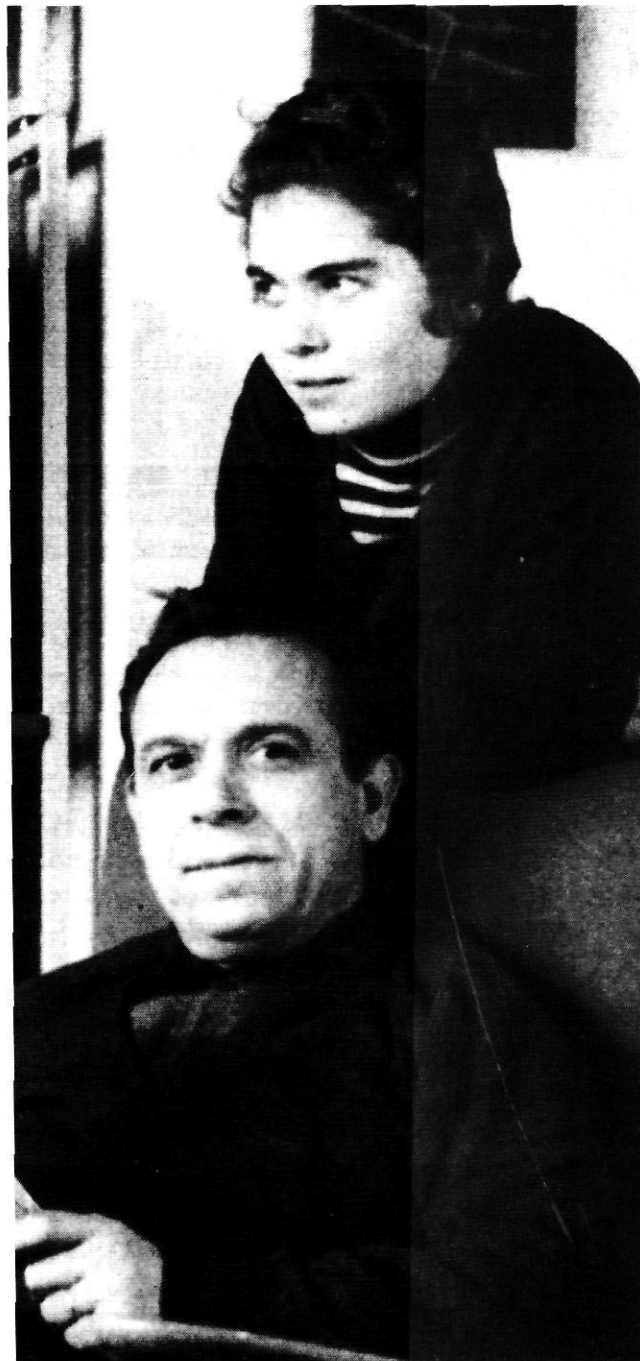
Davant la biblioteca d'Esclanyà, feta amb maons per l'esposa de Pallach.

El respecte

És molt possible que allò que el meu pare ens hagi inculcat més, als joves de la família, sigui el sentiment del respecte: el respecte del treball, el respecte de les idees, el respecte de les diferències i, sobretot, el respecte de si mateix; tenir per a un mateix la justa autoestima, per no haver d'avergonyir-se de res dit ni de res fet. I per respectar-se un mateix, acceptar la crítica, acceptar el qüestionament. I aprofitar-ho per saber evolucionar o contestar-ho en un plantejament dialèctic. Però, sobretot, saber veure en el mirall que ens ofereixen els altres el nostre reflex: la idea que es fan els altres de nosaltres mateixos. Perquè només els nostres actes ens fan el que som, i no les nostres intencions, per bones que siguin.

Per ell, era això l'essencial: que els nens es vagin fent, que es vagin construint ells mateixos mercès a l'aprovació, però també a la crítica i, més que tot, mercès a uns principis morals ben senzills.

El nen té drets. Però també té deures, encara que en la nostra educació moderna la tendència sigui de voler oblidar-ho. Tot s'ha de parlar i explicar, però un cop s'ha arribat a un acord, s'estableix

Pallach amb l'autora de l'article.

una mena de «contracte» moral que tant el nen com els pares han de respectar, sota pena per als pares, si no ho fan, de perdre la credibilitat, i per als fills, de perdre la confiança. Poder cometre errors, però acceptar de confrontar-s'hi i responsabilitzar-se'n per tirar endavant; no tornar-hi, i al mateix temps aprendre a detectar-los i a evitar-ne d'altres. Anar obrint camí pas a pas, perquè, com diu el poeta de llengua castellana, «caminante, no hay camino; se hace camino al andar». Pel meu pare, la vida no eren tot flors i violes, però sí la cosa més excepcional i única que té l'home, i ens ensenyava a gaudir-ne en tota la seva infinita varietat.

L'alegria

Una de les facetes de la personalitat del meu pare ha quedat tot sovint amagada sota la gravetat de la seva empresa política: la seva capacitat per a riure, per a meravellar-se de tot. Una vida dedicada a la lluita, en condicions materials no sempre fàcils, no ha d'engendrar per això una vida trista. «Le rire est le propre de l'homme», diu Bergson. És veritat que tots els animals ploren, però només l'home sap riure amb rialles. Saber gaudir dels plaers de la vida, petits i grans: un despuntar l'aurora en la Mediterrània, igual que una pel·lícula de Xarlot; una obra de Shakespeare, igual que un acudit divertit amb els amics, i, sobretot, no perdre mai el sentit de l'humor, que permet accedir plenament al sentit de la mesura, que evita l'excés de personalisme o d'orgull. Car l'aprenentatge d'un mateix també resideix en el sentit de la mesura («de la mesure avant toute chose», ens recitava tot d'una el meu pare, parodiant Verlaine i aplicant-ho a la política, a la pedagogia, a la vida): adquirir la capacitat de distanciament, sense perdre el contacte amb la realitat.

Aquestes, i algunes altres varen ser les idees que regiren la meua educació i que conformaren «l'esperit Pallach» que es va difondre per la família. Idees i principis, la paraula no és excessiva, àdhuc en un home enemic del dogmatisme com era el meu pare.

Els principis

Pallach era un home de pocs principis en matèria d'educació, però els que tenia eren molt fermes i es podrien resumir així: treball, respecte i responsabilitat. Per part seva, és clar, però també els sabia exigir de la nostra part. Pel que es refereix al treball, era evident que hi havia uns aprenentatges mínims que havíem de fer, fos quin fos l'esforç; eren els bàsics de l'escola primària, indispensables per a poder progressar en qualsevol direcció que volguéssim agafar en la vida: llegir, escriure i comptar. I aprendre

les lliçons que exigien els mestres. Només a partir d'això podíem discutir i comentar, i fins i tot qüestionar la utilitat d'allò que ens feien aprendre. Però no abans.

Perquè una altra regla que s'havia imposat era de no criticar mai davant nostre els dictàmens dels nostres mestres, encara que nosaltres ho féssim un cop la feina acabada. I en aquest cas havíem d'argumentar la nostra crítica enfront de la seva posició de principi, que no va deixar fins que ja érem més grans i podíem entendre la seva desavinença puntual, sense prendre-la per una desaprovació de fons amb el professor, que ens hauria servit de pretext per deixar de treballar.

Pel que es refereix al respecte, la paraula havia de ser seguida per l'acte adequat. En cas contrari s'obria la discussió, i fins i tot l'enfrontament amb ell. Les seves decisions podien ser qüestionades, però ens resultava difícil, car era un home que posava els actes en acord amb les paraules. En tot cas, havíem de proposar solucions alternatives compartides per a tots, i explicitar el perquè de la nostra desavinença. En cas que resultés impossible, se'ns feia evident que prevalia el seu parer, perquè era el més madurat i el millor pensat. Però àdhuc quan havíem de cedir, no ho feiem sense entendre per què ho feiem.

Encara que no sempre anava així la cosa, i ell dominava la seva propensió natural a la discussió per deixar que els esdeveniments seguissin el seu curs, i que arribéssim fins a les conseqüències dels nostres actes. Aleshores ens tocava assumir. I per tant, madurar, fent-nos responsables de nosaltres mateixos. Però fins i tot quan ens deixava «pagar» els nostres errors, sempre ens quedava la possibilitat d'acudir al seu afecte per suavitzar-ne la ferida.

El meu pare ens ha deixat a tots massa aviat. Ell acostumava a dir que cada dia aprenia. Jo afegiria que, sense ell, també hem seguit aprenent. Només que, potser, ens ha costat molt més de fer-ho.

Antònia Pallach, filla de Josep Pallach,
és professora de la Universitat de Bordeus.

*Comiat de la filla,
al cementiri d'Esclanyà.
Al darrere, amb ulleres,
la seva esposa.*